

Co řekneme dětem?

V knize *Povídá se ... podle Marka a podle Matouše* (EMAN, 2009) nám holandský farář Nico ter Linden staví velmi ostře před oči rozdíl mezi tím, „co je psáno“, tj. mezi doslovným významem biblických textů, a tím, co se podle názoru kritických biblistů pravděpodobně „skutečně stalo“. K Ježíšovu pohřbu tam říká: „Že by byl pohřben, není příliš pravděpodobné, protože byl ukřižován, a ukřižování pohřbívání nebyli. Ježíšovi Marek zřejmě přisoudil hrob proto, že v jeho příběhu měl Ježíš z hrobu vstát.“

Nyní vydal benešovský EMAN další knížku téhož autora s názvem *Král na oslu*. Jde opět o převyprávění vybraných evangelijních příběhů, tentokrát pro děti. I zde si Linden dává záležet na tom – zdá se, že je to jeho hlavní záměr – aby čtenáři pochopili problém „příběh versus historie.“ Úvodem proto sděluje svou osobní zkušenost s příběhem, ve kterém Ježíš jde po vodě. Jako malého kluka ho ten příběh utěšoval za války ve chvílích strachu při náletech. Chodit po vodě ovšem není možné, ale Lindena tehdy nenapadla otázka, jestli se to stalo doopravdy. Když si ji později začal klást, příběh se mu nadlouho odcizil.

Dnešní děti se ovšem ptají hned! Lindenův vnuk už v pěti letech prohlásil příběh o tom, že Ježíš vstal z hrobu, za nesmysl, v čemž mu autor jako kritický biblista a liberální teolog dává za pravdu. Vysvětluje ovšem, že „i příběhy, které se ve skutečnosti nestaly, mohou vyprávět pravdu,“ například právě když evangelisté „nechali Ježíše, aby vstal z hrobu.“ Autoři těch příběhů, říká Linden dětem, „moc dobře věděli, že se to tak ve skutečnosti nestalo,“ a „ani je nenapadlo, že je dnes budeme brát tak doslova.“ Je to podobné, jako když v básni napíšu, že moje žena je růže: Ve skutečnosti růží není, a přece je to pravda.

Následují volně převyprávěné biblické příběhy, jež jsou střídány fiktivními rozhovory mezi Matoušem a Lukášem. Ti si povídají o tom, jak tyto příběhy vymýšlejí nebo odkud je získali a co jimi chtějí vyjádřit.

Problém zázraků řeší Linden různým způsobem. Jeden z evangelistů např. říká o Ježíši: „Snažil se uzdravovat a někdy se mu to povedlo ... Jak to dělal, nevím. ... Snad že jim umožnil, aby se setkali s Boží láskou.“ Narození Ježíše z panny si Matouš s Lukášem pochvalují jako dobrý nápad. Příběh, v němž Ježíš jde po vodě, je uveden jako sen. Janovu verzi seslání Ducha si libuje Lukáš: „To s tím dechem se mi líbí, to Jan vymyslel hezky.“ Příběhy uzdravení posedlého v Gerase a Petrovy tchyně popisuje Linden pro změnu jako mistrovské psychoterapeutické výkony.

Za zvláštní pozornost stojí převyprávění příběhu Jairovy dcerky. Ta je vylíčena jako anorektička citově vázaná na hyperprotektivního otce - faráře. Ve dvanácti letech jistě už menstruuje a mohla by se pomalu vdávat, ale „z lidí i života je k smrti vyděšená ... Někde ve skrytém koutku svého nitra chce zůstat malou holčičkou.“ Proto odmítá jíst a nejradši by umřela. Ježíš je pak ten, kdo jí řekne (jak by to možná udělal moderní terapeut): „Postav se na

vlastní nohy, dokážeš to, opravdu...“ Linden tedy tento biblický příběh s hravostí sobě vlastní dotváří; stává se, vedle Lukáše, jeho dalším autorem.

Na řadě míst se zdůrazňuje Ježíšovo lidství. „Když mu bylo smutno nebo měl strach, šel se modlit.“ – Když Herodes uvěznil Jana, Ježíš se polekal a odešel do Galileje. – Když se pohanská žena doprošovala pro své děti „drobtů“ toho, co Ježíš dává Izraelitům, Ježíš „neměl odpověď“ ... ta matka měla svatou pravdu.“ – Když se ho ptali, zda zabití osmnácti lidí při pádu věže v Siloe bylo Božím trestem, Ježíš se až roztrásl hněvem, že někdo vůbec může o Bohu takto uvažovat ... a i pro něj to zůstalo bolestnou otázkou, až do posledního výkřiku na kříži.

Aby biblické vyprávění zpestřil a odlehčil (nikoli zlehčil!), sáhne Linden i po pohádkovém motivu: Ježíš říká Petrovi, že aby mohl dělat vrátného u nebeské brány, bude ještě muset leccos pochopit. – Příkré odsouzení „kozlů“ Matoušovým Synem člověka při posledním soudu komentuje Lindenův Lukáš zamyšleně: „Ježíš se v tom příběhu hodně podobá tvému tatínkovi. Tvůj táta taky uměl vyhrožovat.“

Lindenovská interpretace evangelií není pro naše duchovní ničím novým, znají ji z fakulty. V kázáních a na biblických hodinách se o ní zmiňují. Podávají ovšem opatrně, jen „po kapkách“ to, co Linden ve svých knihách předkládá naplno evangelickým písmákům – a nyní tedy i dětem. Činí dobře, a dobře činí i vydavatel českých překladů Tomáš Trusina. Nedá se před tím uhnout, musíme se s tím nějak vyrovnat, nechceme-li spolu s fundamentalisty rovnou strčit hlavu do písku.

Musíme ovšem čelit nepříjemné skutečnosti, že evangelijní příběhy chápané tradičně, doslova, jsou psychologicky působivější než tytéž příběhy chápané jako autorské výtvořiny evangelistů. Sám se vzdávám doslovného chápání evangelií nerad a jen tam, kde jsem přesvědčen, že není udržitelné. Odmítám předem vyklidit pole obecnou „kapitulační formulí“, podle které je Bible na omylu všude, kde se rozchází s „vědeckým světovým názorem.“ Mnohdy je však kritická biblistika natolik přesvědčivá, že se poctivě nedá dělat nic jiného, než přijmout to, co ona v textech objevuje – a co bývá i pozitivní, osvobodivé.

Král na oslu je určen dětem. Představuji si jako jeho čtenářku onu dvanáctiletou Jairovu dcerku podle autorů Lukáše/Lindena, uzavřenou do fundamentalistického duchovního světa svého farářského otce (snad ještě spíše evangelikálního kazatele). Ona ty biblické příběhy, které důvěrně zná a jimiž byla takřka doslova odkojena, upřímně miluje, ale jako kriticky myslící bytost je ztrácí – a s nimi celou svoji dětskou víru. Posláním *Krále na oslu* není nic menšího než zachránit pro ni evangelium. Není to pro děti snadné čtení, a Tomáš Trusina důrazně doporučuje „rodinnou četbu,“ která otvírá rozhovor nad jednotlivými příběhy a vede k pečlivému zvažování, „tak-li by ty věci byly.“

Co s Lindenem ve sborové práci? Přimlouval bych se za to, aby se probíral – kriticky, jak jinak – v biblických hodinách a při přípravách učitelů nedělní školy. Farář jistě uváží, zda to jeho sbor unese. Mnozí horliví evangelíci se totiž přiklání k fundamentalistickému chápání Bible a mohlo by se stát, že farář zůstane na biblické hodině sám.

Otevřenou otázkou zůstává, co s tím pětiletým Lindenovým vnukem, který suverénně prohlásí zázrak vzkříšení těla za nesmysl. Nedovedu si představit, jak bych mu např. vykládal,

že vzkříšení je sice nemožné, ale že Ježíš „žije dál v příbězích,“ které o něm byly sepsány (tak bych to ostatně nevykládal ani dospělým). Nevidím jinou cestu než předkládat předškolním a školním dětem biblické příběhy jako prostě pravdivé, včetně zázraků, které přece pro Všemohoucího nejsou problémem (a dělat z nich tak „fundamentalisty“) – a vyrukovat s Lindenem teprve až začnou pochybovat a budou pro něj zralé. Že to nebude pro evangelickou katechetiku, rodinnou i sborovou, procházka růžovým sadem, to je asi zřejmé.

Pavel Říčan

<http://www.pavelrican.cz>